

OKAMOVA BRITVA – IZMEĐU POTREBE POJEDNOSTAVLJIVANJA I OPASNOSTI PRETJERANOG REDUKCIONIZMA

Iva Buljan, mag. iur.*
Prof. dr. sc. Eduard Kunštek**

UDK 347.91/95
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.47.1.7>
Ur.: 15. prosinca 2025.
Pr.: 23. siječnja 2026.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

U radu se analizira Okamova britva kao filozofski i metodološki princip te se ispituju mogućnosti i granice njezine primjene u okviru pravnog rasuđivanja. Nakon prikaza povijesnog razvoja i uloge ovoga načela u prirodnim, društvenim i tehničkim znanostima, rad razmatra može li se, i u kojoj mjeri, načelo preferiranja jednostavnijeg objašnjenja primijeniti u građanskim postupcima. Posebna se pozornost posvećuje situacijama u kojima Okamova britva može poslužiti kao korisna heuristika, primjerice u sporovima male vrijednosti, postupcima odlučivanja o privremenim mjerama te u ranom prepoznavanju SLAPP tužbi, kao i kontekstima u kojima je njezina uporaba dvojbena ili nedopuštena zbog zahtjeva procesnih jamstava, tereta dokazivanja i složenosti činjeničnih supstrata. Zaključno se predlaže okvir za opreznu i ograničenu integraciju Okamove britve u pravno odlučivanje, isključivo kao pomoćnog, a ne determinirajućeg kriterija.

Ključne riječi: *Okamova britva; utvrđivanje činjenica; procesna jamstva; sporovi male vrijednosti; SLAPP tužbe.*

1. UVOD

Okamova britva¹ potječe iz intelektualnog okruženja srednjovjekovne skolastike, a vezuje se uz engleskog franjevca i filozofa Williama Ockhama (1287. – 1347.). Iako Ockham nikada nije formulirao načelo u današnjem obliku, njegova ustrajna metodološka sklonost jednostavnijim objašnjenjima – izražena u tezi da

* Iva Buljan, mag. iur., sutkinja, Trgovački sud u Zagrebu; iva.buljan@tszg.pravosudje.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9802-2573>.

** Dr. sc. Eduard Kunštek, redoviti profesor u trajnom izboru, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; eduard.kunstek@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6888-6616>.

◆ Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci licenciran je u skladu s Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licencom (CC BY-NC-ND 4.0).

1 U daljnjem tekstu koristit će se i naziv „britva“.

„ne treba umnažati entitete bez nužde“ – oblikovala je kasniji razvoj znanstvene i filozofske metode. U povijesnom kontekstu britva je bila usmjerena na suzbijanje pretjerano složenih metafizičkih konstrukcija te je služila kao poziv na ekonomičnost u mišljenju, racionalnu skromnost i pažljivo argumentiranje.

S vremenom je Okamova britva postala jedan od najutjecajnijih heurističkih principa u različitim disciplinama. U prirodnim se znanostima koristi pri izboru među konkurentnim teorijama, primjerice u fizici pri preferiranju modela koji predviđaju isti rezultat uz manji broj pretpostavki ili u biologiji gdje jednostavnije evolucijske hipoteze imaju prednost pred nepotrebno složenim scenarijima. U matematici i računalnoj znanosti logička ekonomičnost i minimizacija kompleksnosti izravno su povezane s tom tradicijom mišljenja, dok se u psihologiji i kognitivnim znanostima britva koristi za razumijevanje kako ljudi pojednostavljaju informacije pri donošenju odluka.

U pravnom sustavu, međutim, Okamova britva nije izvor prava niti formalno interpretativno pravilo. Ona služi kao pomoćni, racionalizirajući alat koji može biti koristan u određenim fazama pravnog odlučivanja, ali isključivo kao heuristika – nikada kao zamjena za primjenu materijalnog i procesnog prava. Njezina je primjena u pravu legitimna ondje gdje sud ima široku diskreciju, gdje se činjenice procjenjuju na temelju indicija ili gdje se zakon poziva na razumnost, svrhovitost ili procjenu vjerojatnosti. Tako, primjerice, britva može olakšati izbor među konkurentnim činjeničnim verzijama kada jedna od njih zahtijeva manji broj dodatnih, neuobičajenih ili nedokazanih pretpostavki.²

Unatoč tomu, primjena tog metodološkog pristupa u pravu može biti dvojbena kada bi jednostavnije objašnjenje moglo dovesti do zanemarivanja tereta dokazivanja, preskakanja procesnih koraka ili narušavanja prava stranaka. Pravo često zahtijeva složenost – detaljnu normativnu analizu, višeslojno utvrđivanje činjenica i tumačenje u svjetlu pravne tradicije. Zbog toga jednostavnije rješenje nije nužno pravno ispravno, koliko god ono bilo intuitivno.

Ipak, u određenim pravnim kontekstima britva se može pokazati izrazito korisnom. U sporovima male vrijednosti, u kojima je prioritet učinkovitost i ekonomičnost postupka, davanje prednosti jednostavnijoj i uvjerljivijoj verziji događaja može ubrzati odlučivanje bez ugrožavanja pravičnosti. Pri odlučivanju o privremenim mjerama – koje se donose na temelju standarda „vjerojatnosti“ – britva pomaže u odabiru hipoteze koja zahtijeva najmanje dodatnih tvrdnji. Posebno je relevantna u ranim fazama prepoznavanja i odbijanja SLAPP tužbi (strateških tužbi protiv javne participacije), gdje jednostavnija interpretacija motiva pokretanja postupka (zastrašivanje umjesto stvarne zaštite prava) može doprinijeti bržoj i učinkovitijoj zaštiti javnog interesa.

Ovaj rad stoga istražuje dvostruku prirodu Okamove britve u pravnom kontekstu: njezinu korisnost kao intelektualnog alata koji može unaprijediti jasnoću i racionalnost sudskog odlučivanja, ali i granice koje postavljaju procesna jamstva, teret dokazivanja i pravne norme. Rezultat je promišljanje o tome kako taj povijesni

2 V. Sam Baron i Jonathan Tallant, „Do Not Revise Ockham’s Razor Without Necessity“, *Philosophy and Phenomenological Research* 96, br. 3 (2018): 596-619.

filozofski princip pravilno integrirati u suvremeno pravosuđe – pažljivo, selektivno i uvijek u funkciji pravilnog i pravičnog postupka.

2. OPĆENITO O OCKHAMU I OKAMOVOJ BRITVI

Iako se prethodno spomenuta teza „ne treba umnažati entitete bez nužde“ (*entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*) tradicionalno pripisuje engleskom franjevcu i logičaru Williamu Ockhamu, moderni doktrinarni napisi ističu da je riječ o načelu znatno dugovječnije geneze, koje se tijekom stoljeća razvijalo kroz različite teorijske i znanstvene kontekste.³ U suvremenoj je literaturi taj metodološki pristup predmet intenzivnih rasprava u filozofiji, metafizici, logici, statistici te u raznim drugim disciplinama, primjerice u pravu, medicini, ekonomiji i biologiji.⁴ Često se naziva principom jednostavnosti ili štedljivosti (engl. *parsimony*).

Treba napomenuti kako je Ockhamovo djelovanje znatno šire od stvaranja navedenog metodološkog pristupa. U filozofskim i religijskim napisima navodi se

- 3 V. Alan Baker, „Simplicity“, *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2008., pristup 20. studenoga 2025. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2008/entries/simplicity/>. V. i Francis Oakley, „Medieval Theories of Natural Law: William of Ockham and the Significance of the Voluntarist Tradition“, *Natural Law Forum* 6 (1961): 65-83; Henry Hallam i William Smith, *View of the State of Europe during the Middle Ages* (New York: Harper i Bros., 1872.).
- 4 V. Luc J. Wintgens, „From Law without a Science to Legal Science without the Legislator: The German Historical School and the Foundation of Law“, *Statute Law Review* 31, br. 2 (2010): 85-106; Robert Hockett, „Reflective Intentions: Two Foundational Decision-Points in Mathematics, Law, and Economics“, *Cardozo Law Review* 29, br. 5 (2008): 1967-2120; David H. Glass, „Science, God and Ockham’s Razor“, *Philosophical Studies* 174 (2017):1145-1161. U pogledu prava v. Lee Loevinger, „Standards of Proof in Science and Law“, *Jurimetrics Journal* 32, br. 3 (1992): 323-344; Randy E. Barnett, „The Virtues of Redundancy in Legal Thought“, *Cleveland State Law Review* 38, br. 1-2 (1990): 153-168; Simon Fitzpatrick, „Kelly on Ockham’s Razor and Truth-Finding Efficiency“, *Philosophy of Science* 80, br. 2 (2013): 298-309; Marc Amstutz, „The Letter of the Law: Legal Reasoning in a Societal Perspective“, *German Law Journal* 10, br. 4 (2009): 361-382; Thomas Mautner, „How Rights Became ‘Subjective’“, *Ratio Juris* 26, br. 1 (2013): 111-132; R. George Wright, „The Illusion of Simplicity: An Explanation of Why the Law Can’t Just Be Less Complex“, *Florida State University Law Review* 27, br. 3 (2000): 715-744; Joanna Kowalczyk, „The Influence of Latinisms on the Quality of the Judgments of Polish Courts“, *International Journal for the Semiotics of Law* 35, br. 5 (2022): 1951-1963; Francis J. Beckwith, „The Courts, Natural Rights, and Religious Claims as Knowledge“, *Santa Clara Law Review* 49, br. 2 (2009): 429-458; Michael Ariens, „A Judge in Full: Wallace Jefferson of Texas“, *Albany Law Review* 75, br. 4 (2011): 2151-2198; Zachary J. Strongin, „Fleeing the Rat’s Nest: Title VII Jurisprudence after *Ortiz v. Werner Enterprises, Inc.*“, *Brooklyn Law Review* 83, br. 2 (2018): 725-754; Joshua R. Geller, „Truth, Objectivity, and Dworkin’s Right Answer Thesis“, *UCL Jurisprudence Review* (1999): 83-100; Luis Ortiz Blanco, „Standards of Proof and Personal Conviction in EU Antitrust and Merger Control Procedures“, u: *European Competition Law Annual 2009: The Evaluation of Evidence and its Judicial Review in Competition Cases*, ur. Claus-Dieter Ehlermann i Mel Marquis (Oxford: Hart Publishing, 2011.), 175-190; Juan Carlos Riofrio, „Evidence and Its Proof. Designing a Test of Evidence“, *Forum Prawnicze*, br. 3 (2019): 14-32.

da je on smatrao kako misli „kreiraju stvarnost“⁵, da svijet predstavlja pojedinačne entitete povezane isključivo vanjskim odnosima, a moralni poredak opisivao je kao „odozgo nametnut zakonodavni poredak svemoćne božanske volje nad (...) diskretnim pojedincima“.⁶ Bavio se i pitanjem podrijetla vlasništva.⁷

Premda se s takvim stajalištima ne možemo složiti, valja navesti kako neki autori smatraju da je praktična posljedica Okamove britve to da su tvrdnje o naravi neke stvari, njezinoj svrsi ili univerzalnim svojstvima koja dijeli s drugim stvarima iste vrste „nepotrebne“ za znanstveno istraživanje svijeta, jer ne pridonose ničemu što bi bilo od važnosti u odnosu na izravna empirijska opažanja.⁸ Drugim riječima, smatra se da su pojmovne definicije nepotrebne (određivanje višeg rodnog pojma i razlika u odnosu na druge pojmove koji potpadaju pod taj viši rodni pojam).⁹

Smatramo da se u pravu, zbog njegove normativne prirode i kompleksnosti društva, ne može usvojiti jednostavnost kao odlučujući i jedini kriterij. Sudovi ponekad, ipak, implicitno primjenjuju *parsimony* kada odabiru najjednostavnije objašnjenje koje se uklapa u dokaze. Pri tome je nužan oprez. Nadalje, jednostavnije tumačenje ugovora ili pravne norme koja stvara najmanje kontradikcija često je uvjerljivije, no ne zato što je pravo „obvezano“ britvom, već zato što jednostavnija interpretacija lakše postiže koherentnost. Stoga taj metodološki pristup u pravu treba imati ograničen i sekundaran status: može se koristiti u argumentaciji, strukturi presuda i analizi dokaza, ali nikada kao samostalno pravilo odlučivanja. Pravo zahtijeva koherentnost, predvidljivost i normativnu opravdanost, što je nerijetko suprotno minimalizmu.

S obzirom na svrhu i cilj ovoga rada, u njegovim će se narednim poglavljima ograničiti na primjenu Okamove britve u pravu,¹⁰ s naglaskom na mogućnosti korištenja tog metodološkog pristupa u pojedinim (posebnim) postupcima.

5 V. Christine Hayes, „In the West, They Laughed at Him: The Mocking Realists of the Babylonian Talmud“, *Journal of Law, Religion and State* 2, br. 2 (2013): 140: „Thus we see that for the nominalists, Abelard and Ockham, thoughts ‘create reality’.“

6 V. William J. Wagner, „In Gratitude for What We are Given: A Common Morality for the Global Age“, *Journal of Law, Philosophy and Culture* 3, br. 1 (2009): 39.

7 John Salter, „Adam Smith and the Grotian Theory of Property“, *British Journal of Politics and International Relations* 12, br. 1 (2010): 3-21. V. i navode u bibliografiji tog članka: John Kilcullen, *The Origin of Property: Ockam, Grotius, Pufendorf and Some Others (appended to J. Kilcullen, William of Okham's The Work of Ninety Days)* (Charlottesville: InteLex, 1998.). V. i Friedrich Engels, *Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države* (Zagreb: Naprijed, 1973.).

8 Francis J. Beckwith, „Untitled“, *Chapman Law Review* 12, br. 2 (2008): 433-438 (Letter to the Editor). Na str. 437: „(...) the practical consequence of ‘Ockham’s razor’ is that claims about a thing’s nature, purpose, or intrinsic dignity/universal properties it shares with other things of the same sort are ‘unnecessary’ for our scientific investigation of the world because they don’t add anything of explanatory importance to our direct empirical observations of the world.“

9 Parnične radnje su radnje koje se od ostalih radnji, između ostaloga, razlikuju po tome što proizvode točno određenu pravnu posljedicu.

10 Posebno valja istaknuti izvrstan članak koji se u nastavku neće posebno navoditi, ali se preporučuje čitateljima da ga upoznaju: Ronald J. Allen i Craig R. Callen, „The Juridical Management of Factual Uncertainty“, *International Journal of Evidence & Proof* 7, br. 1 (2003): 1-30.

3. O PREDNOSTIMA I NEDOSTACIMA

Prima facie mogu se uočiti i prednosti i nedostaci primjene ovoga koncepta / metodološkog pristupa, primjerice, kao njegove prednosti mogu se osobito istaknuti:

- veća učinkovitost i ekonomičnost postupka¹¹
- jasnije i racionalnije obrazloženje odluka¹²
- smanjenje rizika od spekulativnih konstrukcija¹³
- veća učinkovitost u hitnim postupcima¹⁴
- veća uvjerljivost pri utvrđivanju (prepoznavanju) zlouporabe prava.¹⁵

S druge strane, valja upozoriti i na njegove nedostatke:

- rizik od pretjeranog pojednostavljenja¹⁶
- opasnost od ignoriranja ključnih dokaza¹⁷
- potencijalno narušavanje pravila o teretu dokazivanja¹⁸
- potencijalna neusklađenost s procesnim jamstvima¹⁹
- opasnost od unosa subjektivnosti pri odlučivanju.²⁰

Okamova britva može biti vrijedna heuristika, ali samo u jasno određenim situacijama: kada postoji više mogućih objašnjenja, kada su dokazi fragmentirani ili kada pravni propisi dopuštaju vjerojatnost umjesto izvjesnosti. Međutim, u sudskom postupku ona ne smije zamijeniti dokaze, standarde dokazivanja i procesna pravila. Ona može unaprijediti racionalnost odlučivanja, ali isključivo kao pomoćni alat, dakle, tek u relativno rijetkim situacijama kao osnovni temelj presuđivanja.

Stoga se opravdano može postaviti hipoteza kako je ovaj koncept koristan u

- 11 Okamova britva potiče odabir činjenične verzije koja zahtijeva najmanje dodatnih pretpostavki. U postupcima s ograničenim resursima (primjerice u sporovima male vrijednosti), to može značajno ubrzati proces i smanjiti opterećenje suda.
- 12 Jednostavnija objašnjenja često su lakša za artikuliranje i obrazlaganje. Kada sud bira među više mogućnosti, britva može pomoći u izgradnji koherentnog i racionalnog obrazloženja odluke.
- 13 Sudovi ponekad nailaze na upliv prekomjernih spekulacija, pogotovo kada stranke predstavljaju vrlo složene, ali nedovoljno potkrijepljene scenarije. Britva pomaže u filtriranju takvih „prenapuhanih“ verzija događaja.
- 14 Kod privremenih mjera ili drugih odluka temeljenih na „vjerojatnosti“, sud često nema vremena ni mogućnosti provesti potpuno dokazivanje. Britva može poslužiti kao pragmatičan alat za donošenje odluke pod vremenskim pritiskom.
- 15 U kontekstu SLAPP tužbi britva može pomoći sudu da uoči osnovni motiv postupka – zastrašivanje, a ne zaštitu prava – upućujući na jednostavnije i uvjerljivije objašnjenje ponašanja tužitelja.
- 16 Najveća opasnost jest to da „jednostavnije objašnjenje“ bude odabrano samo zato što je elegantnije, iako je zapravo pravna ili činjenična istina složenija. Naime, često je potrebna detaljnija analiza koju britva ne može zamijeniti.
- 17 Primjena britve može nenamjerno potaknuti sud da zanemari dokaze koji se ne uklapaju u jednostavniju verziju događaja, osobito kada su ti dokazi fragmentirani ili tehnički kompleksni.
- 18 Ako sud preferira jednostavniju hipotezu, postoji rizik da se teret dokazivanja ili standard dokazivanja *de facto* zaobiđu, što je posebno osjetljivo u kaznenom i upravnom pravu.
- 19 Jednostavnije rješenje ne smije biti izabrano nauštrb prava stranaka na ispitivanje dokaza, izjašnjavanje, obrazloženu odluku ili ravnotežu između njihovih interesa.
- 20 Ono što je „jednostavno“, može biti subjektivno. Sudac može, svjesno ili nesvjesno, odabrati narativ koji mu se čini intuitivnijim, što može rezultirati pristranosti – suptilnoj, ali opasnoj.

sporovima male vrijednosti, u kojima su iskazi stranaka često jedini dokaz, budući da sud može jednostavnije obrazložiti presudu prihvaćanjem verzije događaja koja se logički uklapa u dostupne činjenice bez dodatnih spekulacija. U kaznenim predmetima anglosaksonskih sustava sudovi često odbacuju „pretpostavke lanca nevjerojatnosti“ (engl. *chain of improbable assumptions*) kao oblike obrambenih teorija koje su previše kompleksne da bi bile uvjerljive bez snažnih dokaza. Kod zahtjeva za privremenu mjeru zbog prijetnje štete sud može, između dvije verzije događaja – jedne koja pretpostavlja niz dodatnih radnji trećih osoba i druge koja ne pretpostavlja ništa izvan postojećih činjenica – izabrati potonju kao uvjerljiviju. U „borbi“ protiv SLAPP tužbi, britva pomaže sudu da identificira jednostavniju motivaciju tužitelja, poput gušenje kritike, umjesto prihvaćanja kompleksnih i neuvjerljivih obrazloženja. Europski sudovi sve više ističu važnost brzog filtriranja takvih tužbi, a heuristike poput Okamove britve mogu pridonijeti ranom prepoznavanju nedostatka stvarne pravne osnove.

Međutim, odlučne činjenice često su složene i višeslojne, a jednostavnije objašnjenje ne mora nužno biti točno. Primjena britve može navesti suca da zanemari mogućnost da je stvarnost kompleksnija od njegove intuicije. Dodatno, ako sud nesvjesno favorizira jednostavniju verziju događaja, mogao bi dati manju „težinu“ dokazima koji su fragmentirani, tehnički složeni ili se ne uklapaju odmah u linearnu priču. Važno je napomenuti kako heuristika ne smije zamijeniti formalna pravila dokazivanja. Ako se sud previše osloni na „jednostavniju“ verziju, postoji rizik da ne zahtijeva punu dokaznu potporu ondje gdje je ona nužna. Naizgled „jednostavno“ može biti subjektivno: sudac može nesvjesno birati verziju koja mu je intuitivno bliža, a što može odražavati kulturne, socijalne ili iskustvene predrasude. I na kraju, postoje postupci u kojima primjena britve jednostavno nije prikladna (primjerice u predmetima koji se odnose na „ekološke“ tužbe).

4. ZNAČAJ OKAMOVE BRITVE U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Mogućnost primjene Okamove britve posebno dolazi u obzir u sporovima male vrijednosti. Pritom valja pridodati da sporovi male vrijednosti nemaju važniji društveni značaj, budući da se uglavnom radi o kondemnatornim zahtjevima za isplatu manjih novčanih iznosa. Izuzetak čine sporovi u kojima se štiti neka specifična vrijednost, pa tako zbog svoje naravi izlaze iz okvira „bagatelnosti“, te zahtijevaju pažljiviju argumentacijsku i sudsku procjenu. Dugotrajno suđenje za građane i poduzetnike često ima odvrćajući učinak od traženja sudske zaštite, posebice imajući u vidu troškove postupka koji bi, primjenom redovnih procesnih pravila, u takvim sporovima često prelazili vrijednost predmeta spora. Iz tog su razloga, ali imajući na umu imperativ ekonomičnosti postupanja i unatoč nužnosti zaštite procesnih jamstava, takvi postupci podvrgnuti jednostavnijim pravilima.²¹

21 V. više o tome Iva Buljan, „Pisani postupak u sporovima male vrijednosti – radikalna promjena dosadašnje paradigme“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 45, br. 1 (2024): 251-271; Eduard Kunštek i Iva Buljan, „Posebni parnični postupci i procesna jamstva – sporovi

U sporovima male vrijednosti sudac se suočava s izazovom utvrđivanja činjeničnog stanja na razini pretežite vjerojatnosti, pri čemu je standard dokazivanja niži nego u redovnim parnicama.²² Okamova britva, primijenjena u tom kontekstu, služi kao metodološki alat za filtriranje dokaza i činjenica koje nisu odlučne za ishod spora, čime se postiže racionalizacija postupka i smanjenje proceduralne složenosti.

Primjenom Okamove britve sud izlučuje (britvom „odstranjuje“) dokaze koji ne povećavaju spoznajnu vrijednost, odbacuje nepotrebne ili usputne činjenične tvrdnje, fokusira se na činjeničnu jezgru spora, te sprječava stvaranje privida složenosti ondje gdje je spor u svojoj biti jednostavan. Takvo filtriranje nije samo epistemološka gesta, već jasno proizlazi iz svrhe sumarnog i ubrzanog postupka.²³ Zakon o parničnom postupku u sporovima male vrijednosti u bitnome mijenja intenzitet procesne pažnje. U tom je smislu britva zapravo izraz razmjernog korištenja sudskih resursa, a može se ustvrditi da je ujedno i procesnopravna nužnost. Pri tome dopuštena redukcija znači uklanjanje pravno nebitnih tvrdnji, dokaznih prijedloga koji su umjereni na utvrđivanje činjenica koje nisu nužne za rješavanje konkretnog spora, kao i apstraktnih činjeničnih i pravnih konstrukcija.

Nadalje, važno je istaknuti da je postupak u sporovima male vrijednosti zamišljen kao pisani postupak,²⁴ pri čemu sudac diskrecijski odlučuje postoji li potreba za održavanjem usmene rasprave.²⁵ U tom kontekstu Okamova britva može predstavljati legitimno metodološko opravdanje. Naime, sud može obrazložiti da se predloženim dokazima ne može „poljuljati“ činjenična slika utvrđena na razini pretežite vjerojatnosti, da se predloženi dokazi odnose na činjenice koje nisu odlučne za rješenje spora, da bi izvođenje tih dokaza bilo suprotno svrsi postupka te bi vodilo do nepotrebnog odugovlačenja, odnosno moguće je da tuženik nije osporio odlučne činjenice ili ih je osporio paušalno, ne nudeći dokaze u prilog svojim tvrdnjama. Takva je argumentacija potpuno usklađena s dužnošću suda da svoju odluku valjano obrazloži. Naime, nedostatak obrazloženja može dovesti do povrede prava na pošteno suđenje, jer stranke ne mogu razumjeti razloge odluke niti učinkovito koristiti pravo na žalbu.²⁶

---

male vrijednosti“, *Zbornik radova XI. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava* (2025): 1-28.

22 V. Mihajlo Dika, „O standardima utvrđenosti činjenica u parničnom postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 36, br. 1 (2015): 1-70.

23 Sumarnost postupka u sporovima male vrijednosti proizlazi iz odredbe čl. 461. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) u vezi s odredbom čl. 467. st. 4. ZPP-a, kojima je propisano da se u postupku u sporovima male vrijednosti postupak pred prvostupanjskim sudom mora okončati u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od godine dana od podnošenja tužbe, dok je drugostupanjski sud također dužan odlučiti o žalbi u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od šest mjeseci od primitka žalbe na drugostupanjskom sudu. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.

24 Čl. 461.a st. 3. ZPP-a.

25 O diskrecijskoj ocjeni v. Ivo Krbeč, *Diskreciona ocjena* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1937.).

26 U vezi s izostankom usmene rasprave i povredom prava na pravično suđenje prema čl.

U sporovima male vrijednosti sud mora uzeti u obzir i procesne prekluzije.²⁷ Stranke već na pripremnom ročištu imaju ograničen okvir za iznošenje novih činjenica i predlaganje dokaza. To znači da sudac može unaprijed procijeniti koje bi dokaze stranke uopće mogle predložiti te u kojem bi dijelu ti dokazi mogli biti irelevantni. Okamova britva u tom smislu funkcionira kao preventivno-procesni alat: ona omogućuje sucu da neutralizira pokušaj unošenja dokaznog materijala koji bi, čak i u hipotetskoj projekciji, bio suvišan ili nerelevantan. Metodološka snaga britve najjasnije se očituje u njezinoj funkciji očuvanja procesne ekonomije. Sud, primjenjujući britvu, provodi standard razumnog filtriranja te utvrđuje da predloženi dokazi ne mogu promijeniti već oblikovanu sliku na temelju pretežite vjerojatnosti. Takvo filtriranje čuva koherentnost postupka i pridonosi transparentnom obrazloženju odluke o neodržavanju rasprave.

Primjenu Okamove britve moguće je ilustrirati hipotetskim primjerom. Tužitelj je priložio račun i dokumentaciju potrebnu za podnošenje prijedloga za ovrhu javnom bilježniku, koji je donio rješenje o ovrsi. Radi se o tražbini u iznosu od 350,00 eura za koju je tužitelj ispostavio račun tuženiku na ime naručene i isporučene drvene građe. Tuženik je paušalno prigovorio da dug nije u iznosu navedenom u računu, već da je manji, no nije predočio svoje poslovne knjige niti druge vjerodostojne dokaze kojima bi potkrijepio svoje tvrdnje. Nadalje, predložio je saslušanje svojega zakanskog zastupnika, koji je očito pristran, te uviđaj u svojoj radionici radi ocjene kvalitete isporučene robe. Pritom, nije priložio dokaze da je prigovorio kvaliteti robe, nije osporio primitak računa te nije ustvrdio da je robu vratio tužitelju.

Sud je, primjenjujući Okamovu britvu, ocijenio da navedeni dokazni prijedlozi ne pridonose objektivnom utvrđivanju činjeničnog stanja, budući da nisu potkrijepljeni relevantnim dokazima. U skladu s time, suvišni i neodlučni dokazi isključeni su (odsječeni britvom) iz postupka, a njegov je fokus usmjeren na činjenice koje imaju odlučujuću dokaznu snagu – račun i priloženu dokumentaciju. Kako tuženik nije dokazao da je roba bila nekvalitetna niti da je dug manji od navedenog iznosa, svi dodatni prijedlozi za provođenje uviđaja ili saslušanje očito pristranog zakanskog zastupnika ocijenjeni su kao nebitni i kao distrakcija.

Taj primjer pokazuje da Okamova britva u sumarnom postupku omogućuje sudu da filtrira (odsječe) neodlučne ili suvišne dokaze, racionalizira postupak i smanji proceduralnu složenost te utemelji odluku na objektivno utvrđenim i relevantnim činjenicama. Primjena britve pridonosi transparentnosti i ekonomiji postupka, osiguravajući da odluka sadrži samo činjenično relevantne elemente, bez nepotrebnog razmatranja paušalnih ili subjektivnih tvrdnji stranaka. Na kraju, ne smije se smetnuti s uma ni to da je obrazloženje presude u sporovima male vrijednosti po svojoj naravi reducirano, budući da sumarno proveden postupak nužno dovodi do kraćeg i sažetijeg obrazloženja. U tom pogledu valja istaknuti da je sud dužan jasno naznačiti razloge

6. Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.) V. ESLJP, Pönkä protiv Estonije, br. zahtjeva 64160/11, presuda od 8. studenoga 2016.; ESLJP, Mirovni inštitut protiv Slovenije, br. zahtjeva 32303/13, presuda od 13. ožujka 2018.

27 V. čl. 461.a ZPP-a.

zbog kojih je, primjenom svoje diskrecijske ocjene, odlučio da nema potrebe za održavanjem usmene rasprave. Imajući to u vidu, Okamova britva kao metodološki alat korišten tijekom utvrđivanja činjenica, trebala bi biti prepoznatljivo ugrađena i u samo obrazloženje presude.

5. OKAMOVA BRITVA U OBVEZNOJ MEDIJACIJI

U razmatranju teme ovoga rada osvrnut ćemo se na medijaciju kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova, posebno na odabir sporova koji su pogodni za medijaciju, a potom i na sam postupak medijacije, koji prije svega ovisi o volji stranaka. Kada promotrimo odredbu čl. 186.d ZPP-a, može se zamijetiti da je njome sucu dano pravo diskrecijske ocjene. Naime, sudac tijekom postupka može odlučiti da stranke u sporu u kojem sudi uputi na informativni sastanak o medijaciji ili ih može uputiti na pokretanje medijacije.²⁸

Navedenu ovlast sudac može iskoristiti već prije održavanja ročišta ili kasnije, tijekom postupka, izvan ročišta, tako da na temelju dokumentacije koja je priložena spisu predmeta te ocjenom navoda stranaka iznesenih u podnescima uputi stranke na informativni sastanak medijacije. To će, po prirodi stvari, učiniti rješenjem protiv kojeg stranke nemaju pravo na žalbu, budući da se radi o rješenju o upravljanju postupkom.²⁹ Druga mogućnost koja mu stoji na raspolaganju jest da svoju ovlast iskoristi na ročištu, nakon što dobije mogućnost da ostvari neposredan kontakt sa strankama, odnosno njihovim punomoćnicima, što je u svakom slučaju primjerenije rješenje.

Pri tome svakako valja voditi računa o tome da prerano ili prekasno upućivanje u obveznu medijaciju može imati negativan učinak na njezin ishod.³⁰ Može se spomenuti da je zakonodavac propisao dužnost suda da tijekom pripremnog ročišta upozna stranke s mogućnostima rješavanja spora sudskom nagodbom ili u medijaciji te da im takve mogućnosti obrazloži. Nadalje, sud je dužan, postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način, nastojati da se tijekom pripremnog ročišta iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka te, uopće, da se daju sva razjašnjenja potrebna za utvrđivanje činjeničnog stanja važnog za donošenje odluke ili postizanje mirnog rješenja spora. To se također odnosi i na dužnost suda da sa strankama razmotri sva pravna pitanja spora.³¹

28 Odredba čl. 186.d ZPP-a glasi: „Sud može uvažavajući sve okolnosti, posebno interes stranaka i trećih osoba vezanih uz stranke te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge, na ročištu ili izvan ročišta rješenjem uputiti stranke da u roku od osam dana sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji ili da pokrenu medijaciju.“

29 V. odredbu čl. 186.d. ZPP-a, kojom je propisano da su rješenja iz st. 1. toga članka rješenja o upravljanju postupkom.

30 Ako sudac prerano uputi stranke u medijaciju, moguće je da spor još nije došao u fazu kada je izvjesno koliko će proizvesti troškova te je prisutna velika razina borbenosti, a ako to učini prekasno, moguće je da su stranke već proizvele velike troškove postupka, platile svoje odvjetnike i sl., pa ne vide interes u odustanku od daljnjeg parničenja.

31 Odredba čl. 288.a st. 1. i 2. ZPP-a glasi: „Sud će tijekom pripremnog ročišta upoznati s

Zakon je u tom dijelu vrlo pragmatičan, pa Okamova britva pruža racionalni okvir za usmjeravanje sučeve procjene. Umjesto da se pripremno ročište pretvori u isključivu raspravu o meritumu, što je zakonski i konceptualno nepoželjno, sudac primjenom tog metodološkog načela zadržava fokus na onim činjenicama koje su relevantne za samu odluku o upućivanju na medijaciju. Time se izbjegava preuranjeni ulazak u dokazne i pravne rasprave koje će postati bitne tek ako medijacija ne uspije.

Sud se, dakle, koncentrira na činjenične i relacijske elemente samog spora – trajnost odnosa među strankama, njihovu međusobnu upućenost, narav poremećenih komunikacijskih veza ili potencijal da pregovorima dođu do rješenja koje bolje odgovara njihovim dugoročnim interesima. Takav pristup nije samo ekonomičan nego je i u potpunosti usklađen s namjerom zakonodavca da se upravo kroz informativni sastanak i mogućnost medijacije omogući brže, manje konfliktno i održivije rješavanje sporova te, u konačnici, rasterete sudovi.

Okamova britva ovdje funkcionira kao praktično, logičko i interpretativno pomagalo: pomaže sucu da odvoji ono što je za odluku o obveznom upućivanju u medijaciju nepotrebno od onoga što je istinski odlučno, čime se jačaju i efikasnost postupka i kvaliteta sudske diskrecije. U tom je dijelu bitno istaknuti da sudac, raspravljajući sa strankama i njihovim punomoćnicima o svim okolnostima slučaja, može procijeniti je li riječ o medijabilnom sporu, pri čemu bi trebao biti aktivan.³²

U samom postupku medijacije, koji je doduše strukturiran, ali ne počiva na formaliziranim procesnim pravilima poput parničnog postupka, Okamova britva dobiva jednako važnu funkciju. Medijator mora „odrezati“ sve one elemente koji predstavljaju puko iznošenje činjenica i pravnih polemika – odnosno ono što pripada logici parnice, a ne logici pregovora. Zadaća je medijatora usmjeriti stranke s procesno-argumentacijske rasprave prema otkrivanju njihovih stvarnih, često skrivenih interesa, potreba i emocionalnih pozadina koje stoje u osnovi spora. Upravo kroz takvo fokusiranje na suštinu odnosa, a ne na puku reprodukciju događaja, medijator stvara prostor da stranke shvate dublje razloge konflikta i pronađu rješenje koje je održivije, humanije i primjerenije njihovim trajnim odnosima.

Primjena logike Okamove britve u medijaciji stoga ne znači zanemarivanje činjenica, nego eliminiranje suvišnih procesnih slojeva koji bi inače sputavali kreativnost dijaloga. Time se postižu jasnoća, fokus i emocionalna otvorenost, što su preduvjeti za postizanje dogovora koji nije samo rezultat kompromisa nego i istinske transformacije odnosa među strankama. To je osobito važno na samom početku medijacije, koja redovito započinje zajedničkim sastankom. Upravo tada često dolazi

---

... mogućnostima da spor riješe sudskom nagodbom ili u medijaciji i obrazložiti im te mogućnosti. Sud će postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način nastojati da se tijekom pripremnog ročišta iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se daju sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku ili postizanje mirnog rješenja spora. U mjeri u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja toga cilja, sud će sa strankama razmotriti i pravna pitanja spora.“

32 Navedena aktivnost suca došla bi posebice do izražaja na pripremnom ročištu. Sudac bi morao koristiti otvoreno pravosuđenje pri raspravljanju o važnim pitanjima spora, postavljati odgovarajuća pitanja strankama te ih adekvatno informirati o prednostima medijacije.

do situacije u kojoj stranke, osobito one koje ne razumiju prirodu medijacije, i dalje nastupaju kao da su u parničnom postupku: iznose pravne argumente, ponavljaju svoje činjenične tvrdnje i pokušavaju „uvjeriti“ medijatora umjesto da pregovaraju jedna s drugom. Istodobno, medijator u tom početnom trenutku još uvijek nije upoznat s dubljim slojevima konflikta, emocionalnim pozadinama i stvarnim interesima koji pokreću ponašanje stranaka.

Ako medijator u toj ranoj fazi ne primijeni određenu metodološku strogoću, odnosno ne upotrijebi Okamovu britvu kako bi „odstranio“ procesno-parnično raspravljanje i preusmjerio komunikaciju na ono što je za medijaciju relevantno, postoji realan rizik da će čitav postupak krenuti u pogrešnom smjeru. Umjesto otvaranja prostora za suradnju i dijalog, medijacija se može pretvoriti u nastavak parnice drugim sredstvima, čime se gubi njezina svrha i potencijal za postizanje održivog dogovora. Primjenom Okamove britve već na samom početku sastanka medijator jasno postavlja granice: uklanja višak formalizma, zaustavlja parnično nadmetanje i usmjerava stranke prema otkrivanju interesa, potreba i dubinskih motiva. Time se stvara zdrav temelj za daljnje faze medijacije i povećava vjerojatnost da će proces dovesti do stvarnog rješenja spora, a ne do ponavljanja postojećih konfliktnih obrazaca.

Navedeno se može ilustrirati primjerom dvoje supružnika koji se istodobno razvode i vode više parnica na različitim sudovima. U jednom od tih postupaka žena tuži muža radi stjecanja polovice njegovih poslovnih udjela u trgovačkom društvu. Na prvi pogled predmet izgleda strogo imovinskopravne naravi, s jasnim činjeničnim tvrdnjama i dokaznim prijedlozima, kao i očekivanim suprotstavljanjem argumentacije. Međutim, na zajedničkom sastanku medijacije medijator otkriva sasvim drugačiju pozadinu spora: supruga je tek nedavno otkrila da muž ima ljubavnicu, što je doživjela kao osobnu izdaju, a tužbu je pokrenula prvenstveno kako bi ga „kaznila“ na najteži mogući način. Istodobno, ispostavlja se da ona nema riješeno stambeno pitanje niti stabilan izvor prihoda.

U takvoj situaciji medijator, primjenjujući logiku Okamove britve, vrlo brzo shvaća da su pravne tvrdnje tek površina, odnosno instrument kojim se pokušava izraziti dubinska povrijeđenost. Stvarne potrebe supruge odnose se na egzistencijalnu sigurnost, rješavanje stanovanja i mogućnost samostalnog funkcioniranja, a ne na preuzimanje udjela u društvu koji joj ni funkcionalno ni ekonomski ne mogu pružiti ono što joj je stvarno nužno.

Kako bi medijacija bila uspješna, medijator mora takvu strukturu prepoznati i „odrezati“ sve ono što pripada isključivo parničnom okviru (dokazivanje vrijednosti udjela, raspravu o doprinosima, pitanju upravljačkih prava i sl.) te usmjeriti razgovor prema stvarnim interesima: kako osigurati supruzi stabilne uvjete života, kako urediti obveze, imovinu i komunikaciju nakon razvoda, te kako omogućiti supružnicima da riješe sukob na način koji zadovoljava njihove osobne i emocionalne potrebe.

Upravo ovakvi primjeri pokazuju kolika je vrijednost primjene Okamove britve u medijaciji: ona omogućuje da se ispod formalnih zahtjeva i pravnih konstrukcija brzo i precizno identificiraju stvarni problemi koje treba riješiti, čime se medijacija vraća svojoj pravoj svrsi – pronalaženju rješenja koje je pravedno, održivo i prilagođeno konkretnim ljudima, a ne apstraktnim parničnim pozicijama.

6. RANO ODBIJANJE SLAPP TUŽBI

Strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja (SLAPP tužbe)³³ podnose se protiv novinara, kolumnista, blogera, analitičara, organizacija civilnog društva, nevladinih organizacija, aktivista, znanstvenika, umjetnika ili drugih osoba radi zastrašivanja i odvratanja od daljnjeg javnog djelovanja ili komentiranja pitanja od značaja za javnost. Direktiva (EU) 2024/1069 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka³⁴ („strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja“) predviđa mogućnost ranog odbijanja tužbe, bez ulaska u meritum spora, u slučaju da sud procijeni kako tužba predstavlja očiglednu zlouporabu procesnih ovlaštenja.

U t. 7. uvodne izjave Direktive ističe se da je pravo na slobodu izražavanja jedno od temeljnih prava, ali da kao takvo ipak podliježe nekim ograničenjima. To pravo ni u kojem slučaju ne bi smjelo ugroziti pravo javnosti na dobivanje nepristranih informacija te također mora osigurati zaštitu osobnih podataka i prava na privatnost.³⁵ Budući da će, po prirodi stvari, u pravilu dolaziti do sukoba između tih prava, Direktiva ostavlja sudu pravo diskrecijske ocjene u primjeni zaštitnih mjera koje treba primijeniti u konkretnom slučaju. U slučaju da je tuženik podnio zahtjev za odbijanje tužbe kao očito neosnovane, sud bi trebao ubrzano postupati po tom zahtjevu kako bi se utvrdilo radi li se doista o očito neosnovanoj tužbi, uzimajući pri tom u obzir konkretne okolnosti predmeta. Teret dokaza o osnovanosti tužbenog zahtjeva leži na tužitelju, a ako je tuženik podnio zahtjev za rano odbijanje tužbe, tužitelj bi, kako bi izbjegao rano odbijanje, trebao obrazložiti tužbeni zahtjev, barem u tolikoj mjeri da sudu omogućući ocjenu o tome radi li se o SLAPP tužbi.³⁶ Odredbom čl. 11. Direktive propisano je da su države članice dužne osigurati da sudovi, nakon razmatranja spora, mogu iskoristiti mehanizam ranog odbijanja tužbe (kao očito neosnovane), i to u najranijoj fazi postupka.³⁷

33 *Strategic Lawsuit Against Public Participation.*

34 Direktiva (EU) 2024/1069 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka, SL L, 2024/1069, 16.4.2024. (u daljnjem tekstu: Direktiva). Direktiva je stupila na snagu 7. svibnja 2024., a države članice dužne su je implementirati do 7. svibnja 2026. (čl. 22. st. 1. Direktive).

35 Točka 7. uvodne izjave Direktive glasi: „Pravo na slobodu izražavanja temeljno je pravo koje se mora ostvarivati uz osjećaj dužnosti i odgovornosti, uzimajući u obzir temeljno pravo osoba na dobivanje nepristranih informacija i poštujući temeljno pravo na zaštitu vlastitog ugleda, zaštitu osobnih podataka i privatnosti. U slučaju sukoba između tih prava sve strane moraju imati pristup sudovima uz poštovanje načela poštenog suđenja. U tu svrhu ovom Direktivom trebalo bi sudu pred kojim je pokrenut postupak ostaviti diskrecijsko pravo da razmotri je li primjena relevantnih zaštitnih mjera primjerena u konkretnom slučaju. Prilikom ostvarivanja takvog diskrecijskog prava sud ne bi trebao primjenjivati zaštitne mjere, na primjer, ako se javno djelovanje ne provodi u dobroj vjeri, kao što su slučajevi u kojima je tuženik javnim djelovanjem širio dezinformacije ili izmišljao optužbe kako bi naštetio ugledu tužitelja.“

36 V. točku 38. i 39. uvodne izjave Direktive i odredbu čl. 12. Direktive.

37 Odredba čl. 11. Direktive (rano odbijanje) glasi: „Države članice osiguravaju da, nakon odgovarajućeg razmatranja, sudovi mogu odbiti tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja kao

U preliminarnoj predikciji poteškoća koje bi se mogle javiti u primjeni mehanizma ranog odbijanja SLAPP tužbi valja istaknuti nekoliko aspekata. Prije svega, hrvatski će se suci prirodno priklanjati procesno „sigurnijem“ putu. Konformizam sudaca, koji radije provode sve dokazne prijedloge umjesto da vode računa o ekonomičnosti i svrsi postupka, tipičan je za sustave u kojima se ocjena njihova rada bodovno vrednuje, a kvaliteta rada primarno mjeri odlukama drugostupanjskog suda, koji često njeguje formalistički pristup pravu. Zbog toga će mnogima biti jednostavnije provesti sve dokazne prijedloge i voditi postupak kao da je riječ o uobičajenoj tužbi. Rano odbijanje tužbe isključivo zbog toga što je cilj tužbe protivan dopuštenoj svrsi predstavlja ključni element Direktive, ali istodobno i izniman izazov u praksi.

Hrvatski suci tradicionalno nisu navikli na širu slobodu u odlučivanju, što se vidjelo i kroz dosadašnju suzdržanost u korištenju diskrecijskih ovlasti, primjerice u postupcima male vrijednosti. Dodatni teret predstavlja i bojazan da bi drugostupanjski sud mogao ocijeniti da je prvostupanjski sud „preuranjeno“ odbio tužbu, primjerice zato što nije proveo dokazne prijedloge tužitelja, što bi se moglo kvalificirati kao bitna povreda odredaba parničnog postupka. U takvim okolnostima postoji realna opasnost da će sudovi, umjesto primjene mehanizama ranog odbacivanja, SLAPP tužbe nastaviti tretirati kao i svaku drugu, čime se promašuje zaštitna svrha Direktive.

U tom je kontekstu osobito zanimljiva primjena Okamove britve kao metodološkog sredstva u procjeni radi li se o SLAPP tužbi. Direktiva zahtijeva od suda da analizira svrhu pokretanja postupka, dakle da utvrdi najjednostavnije i najrazumnije objašnjenje procesnog ponašanja tužitelja. Ako postoje jasni indikatori da je osnovni cilj tužbe ograničavanje ili sankcioniranje javnog djelovanja, a ne ostvarivanje stvarnog subjektivnog prava, upravo je takvo objašnjenje najjednostavnije i stoga najvjerojatnije. Primjenom Okamove britve sudac može „odrezati“ činjenice i dokazne prijedloge koji vode u nepotrebno i opsežno meritorno ispitivanje, te se usmjeriti isključivo na one elemente koji su relevantni za utvrđenje zlouporabne svrhe postupka. Time se pažnja prebacuje na pokazatelje poput nerazmjernosti zahtjeva, serije sličnih tužbi, uznemiravanja, prijetnji ili zlouporabe procesnih taktika, što su upravo kriteriji koje Direktiva ističe kao tipične pokazatelje SLAPP tužbi.³⁸ Na taj način Okamova britva postaje praktična „oštrica“ kojom se

očito neosnovane u najranijoj mogućoj fazi postupka, u skladu s nacionalnim pravom.“

38 Direktiva u odredbi čl. 4. st. 3. definira zlonamjerne sudske postupke protiv javnog djelovanja. Navedena odredba glasi: „(...) ‘zlonamjerni sudski postupci protiv javnog djelovanja’ znači sudski postupci koji nisu pokrenuti radi stvarnog isticanja ili ostvarivanja prava, nego čija je glavna svrha sprečavanje, ograničavanje ili sankcioniranje javnog djelovanja, pri čemu se često iskorištava neravnoteža moći između stranaka, i kojima se nastoje ostvariti neosnovane tužbe. Naznake takve svrhe uključuju na primjer sljedeće: a) nerazmjerna, prekomjerna ili nerazumna priroda tužbenog zahtjeva ili njegova dijela, uključujući prekomjernu vrijednost spora; b) postojanje više postupaka povezanih sa sličnim pitanjima koje je pokrenuo tužitelj ili s njim povezani subjekti; c) zastrašivanje, uznemiravanje ili prijetnje od strane tužitelja ili njegovih zastupnika, prije ili tijekom sudske postupka, kao i slično ponašanje tužitelja u sličnim ili paralelnim predmetima; d) zloupotreba postupovnih taktika, kao što su odgađanje postupka, prijevarno ili zlonamjerno biranje najpovoljnije jurisdikcije ili odustajanje od tužbe, u zloj vjeri, u kasnijoj fazi postupka.“

odvaja bitno od nebitnog te sudu omogućuje da učinkovitije i sigurnije primijeni mehanizam ranog odbijanja, bez ulaska u široku dokaznu raspravu koja je suprotna samoj svrsi zaštite od zlouporabnih postupaka.

Zaključno valja istaknuti da će sudac u obrazloženju odluke kojom rano odbija tužbeni zahtjev morati precizno naznačiti razloge koji su ga doveli do takvog zaključka te navesti kriterije na temelju kojih je utvrdio da se radi o SLAPP tužbi. Drugim riječima, sudac će morati pokazati na koji je način primijenio svoju Okamovu **oštricu**: koje je činjenice i navode smatrao nebitnima, koje je isključio kao suvišne za to procesno pitanje te koje su okolnosti bile odlučne za ocjenu zlouporabne svrhe postupka. Takvo obrazloženje nužno je upravo zato što je riječ o odluci koja se ne tiče merituma spora, pa mora biti razvidno da je analiza bila usmjerena na svrhu, a ne na sadržaj spora.

U tom smislu, pri odbijanju pojedinih dokaznih prijedloga sud više neće moći posegnuti za uobičajenim formulacijama da „dokaz nije bitan za utvrđenje odlučnih činjenica“, nego će morati izričito naznačiti da se predloženi dokazi odnose na meritornu komponentu spora koja nije bila predmet razmatranja. Time će obrazloženje jasno pokazati da se sud usredotočio isključivo na elemente relevantne za identifikaciju zlouporabne svrhe postupka, dok će dokazivanje koje bi vodilo prema ocjeni osnovanosti tužbenog zahtjeva ostati izvan ocjene suda.

7. OKAMOVA BRITVA U ODNOSU NA METODE TUMAČENJA PRAVA

Pitanje predstavlja li Okamova britva jednu od metoda pravne interpretacije ili pak metodološku novinu zahtijeva jasno razgraničenje između normativnog tumačenja i utvrđivanja činjenične osnove spora. Okamova britva ne može se svrstati među klasične metode tumačenja prava, poput gramatičke, teleološke ili povijesne metode. Ona ne služi neposrednom utvrđivanju značenja pravne norme, nego djeluje na razini pravnog rasuđivanja, ponajprije u fazi utvrđivanja činjenica te pri izboru između konkurentnih činjeničnih i interpretativnih hipoteza.

U tom smislu Okamova britva prije svega funkcionira kao metoda (odnosno heuristika) utvrđivanja činjenica. Bitno je pritom naglasiti da se činjenice na koje se britva primjenjuje ne utvrđuju na razini izvjesnosti, nego na razini vjerojatnosti. Takav pristup nije iznimka, već je imanentan brojnim procesnim situacijama u kojima zakonodavac svjesno snižava dokazni standard, primjerice pri odlučivanju na temelju pretežite vjerojatnosti, procjene vjerojatnosti nastanka štete, postojanja tražbine ili zlouporabe svrhe postupka. Upravo u takvim okvirima Okamova britva dobiva svoju funkcionalnu legitimaciju.

Primjena britve ne pretpostavlja formalnu logičku besprijekornost činjeničnih zaključaka. Dopuštene su i određene formalne logičke manjkavosti, pod uvjetom da pravila životnog iskustva, opća racionalnost i kontekst slučaja upućuju na zaključak da određene činjenice postoje. Pravo, za razliku od formalne logike, ne operira kategorijama apsolutne istinitosti, nego kategorijama prihvatljivosti i uvjerljivosti. U tom prostoru vjerojatnosti Okamova britva djeluje kao legitimno sredstvo racionalizacije činjeničnog zaključivanja.

U pogledu rezultata pravne interpretacije Okamova britva u pravilu ne vodi ekstenzivnom tumačenju. Njezina je uloga prije svega korektivna: ona ograničava pretjerano složene i spekulativne konstrukcije. U tom se smislu njezin učinak ponajprije očituje u restriktivnom tumačenju. U tom se smislu njezin učinak temelji na potrebi da se pravnoj normi ili činjeničnoj osnovi ne pripisuju značenja koja zahtijevaju niz dodatnih i malo vjerojatnih pretpostavki. Pojašnjavajuće tumačenje pak omogućuje razlučivanje onih elemenata koji su odlučni za odluku od onih koji su za ishod postupka nebitni. Takav učinak osobito dolazi do izražaja u postupcima koji su analizirani u ovome radu. U sporovima male vrijednosti i pri odlučivanju o privremenim mjerama britva legitimira fokusiranje na činjeničnu jezgru spora, bez ulaska u razgranate i procesno nerazmjerne analize. U postupcima ranog odbijanja SLAPP tužbi ona omogućuje sudu da prihvati najjednostavnije i najrazumnije objašnjenje svrhe pokretanja postupka, čak i onda kada se ta svrha ne može dokazati s potpunom izvjesnošću. Sustavna logika tih postupaka ne samo da dopušta nego i zahtijeva odlučivanje na temelju takvog probabilističkog zaključivanja.

Premda Okamova britva ne predstavlja novu metodu pravne interpretacije u normativnom smislu, ona djeluje kao snažan metodološki korektiv unutar postojećih interpretativnih i dokaznih okvira. Ona ne zamjenjuje tumačenje prava, nego utječe na način na koji sud vrednuje činjenice i argumente te na njegovu spremnost da odbaci složene konstrukcije ondje gdje jednostavnije objašnjenje, potkrijepljeno pravilima životnog iskustva, pruža razumniju i procesno prihvatljiviju osnovu za odlučivanje.

8. ZAKLJUČAK

Okamova britva, premda ukorijenjena u filozofiji i znanstvenoj metodologiji, u pravnom sustavu može djelovati kao koristan, ali strogo pomoćni instrument. Ona nikada ne smije zamijeniti pravne norme, standarde dokazivanja ni procesna jamstva, ali može pridonijeti jasnijem, racionalnijem i ekonomičnijem odlučivanju ondje gdje pravo sudu pruža prostor za prosudbu. Analiza provedena u ovome radu pokazuje da britva najviše dolazi do izražaja u kontekstima koji zahtijevaju pojednostavljenje bez žrtvovanja pravičnosti: u sporovima male vrijednosti, pri odlučivanju o privremenim mjerama, u procesima obvezne medijacije te u ranom prepoznavanju i filtriranju SLAPP tužbi. U tim područjima britva ne služi kao pravilo odlučivanja, nego kao heuristika koja pomaže odvojiti relevantno od nerelevantnog, ukloniti spekulacije i očuvati svrhu postupka.

Istodobno, opasnosti njezine prekomjerne ili neselektivne primjene ostaju znatne. Pravo često zahtijeva složenost, a stvarnost sporova rijetko je linearna. Svako pojednostavljenje nosi rizik zanemarivanja odlučnih činjenica, subjektivnih predrasuda i narušavanja tereta dokazivanja. Stoga britva može biti opravdano upotrijebljena samo onda kada doprinosi jasnoći, učinkovitosti i zaštiti procesne ekonomije, a nikada kada bi mogla ugroziti samu bit poštenog suđenja.

U konačnici, integracija Okamove britve u pravnu praksu zahtijeva suptilnu ravnotežu. Ona može biti vrijedna intelektualna i procesna smjernica, ali isključivo uz stalnu svijest o granicama koje određuje pravni poredak. Pravilno shvaćena,

britva nije sredstvo pojednostavljenja radi pojednostavljenja, nego način očuvanja racionalnosti pravnog odlučivanja – selektivan, oprezan i uvijek usklađen s temeljnim načelima pravičnosti i zakonitosti.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Allen, Ronald J. i Craig R. Callen. „The Juridical Management of Factual Uncertainty.” *International Journal of Evidence & Proof* 7, br. 1 (2003): 1-30.
2. Ariens, Michael. „A Judge in Full: Wallace Jefferson of Texas”. *Albany Law Review* 75, br. 4 (2011): 2151-2197.
3. Baker, Alan. „Simplicity”. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2008). Pristup 20. studenoga 2025. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2008/entries/simplicity/>
4. Barnett, Randy E. „The Virtues of Redundancy in Legal Thought”. *Cleveland State Law Review* 38, br. 1-2 (1990): 153-168.
5. Baron, Sam i Jonathan Tallant. „Do Not Revise Ockham’s Razor Without Necessity”. *Philosophy and Phenomenological Research* 96, br. 3 (2018): 596-619.
6. Beckwith, Francis J. „The Courts, Natural Rights, and Religious Claims as Knowledge”. *Santa Clara Law Review* 49, br. 2 (2009): 429-458.
7. Beckwith, Francis J. „[Untitled]”. *Chapman Law Review* 12, br. 2 (2008): 433-438.
8. Blanco, Luis Ortiz. „Standards of Proof and Personal Conviction in EU Antitrust and Merger Control Procedures”. U: *European Competition Law Annual 2009: The Evaluation of Evidence and its Judicial Review in Competition Cases*, ur. Claus-Dieter Ehlermann i Mel Marquis, 175-190. Oxford: Hart Publishing, 2011.
9. Buljan, Iva. „Pisani postupak u sporovima male vrijednosti – radikalna promjena dosadašnje paradigme”. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 45, br. 1 (2024): 251-272.
10. Dika, Mihajlo. „O standardima utvrđenosti činjenica u parničnom postupku”. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 36, br. 1 (2015): 1-70.
11. Engels, Friedrich. *Porijeklo porodice, privatnog vlasništva i države*. Zagreb: Naprijed, 1973.
12. Fitzpatrick, Simon. „Kelly on Ockham’s Razor and Truth-Finding Efficiency”. *Philosophy of Science* 80, br. 2 (2013): 298-309.
13. Geller, Joshua R. „Truth, Objectivity, and Dworkin’s Right Answer Thesis”. *UCL Jurisprudence Review* 83 (1999): 83-100.
14. Glass, David H. „Science, God and Ockham’s Razor”. *Philosophical Studies* 174 (2017): 1145-1161.
15. Hallam, Henry i William Smith. *View of the State of Europe during the Middle Ages*. New York: Harper i Bros., 1872.
16. Hayes, Christine. „In the West, They Laughed at Him: The Mocking Realists of the Babylonian Talmud”. *Journal of Law, Religion and State* 2, br. 2 (2013): 137-167.
17. Hockett, Robert. „Reflective Intentions: Two Foundational Decision-Points in Mathematics, Law, and Economics”. *Cardozo Law Review* 29, br. 5 (2008): 1967-2119.
18. Kowalczyk, Joanna. „The Influence of Latinisms on the Quality of the Judgments of Polish Courts”. *International Journal for the Semiotics of Law* 35, br. 5 (2022): 1951-1963.
19. Krbek, Ivo. *Diskreciona ocjena*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1937.
20. Kunštek, Eduard i Iva Buljan. „Posebni parnični postupci i procesna jamstva – sporovi male vrijednosti”. *Zbornik radova XI. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava* (2025): 1-28.

21. Loevinger, Lee. „Standards of Proof in Science and Law“. *Jurimetrics Journal* 32, br. 3 (1992): 323-344.
22. Mautner, Thomas. „How Rights Became ‘Subjective’“. *Ratio Juris* 26, br. 1 (2013): 111-132.
23. Oakley, Francis. „Medieval Theories of Natural Law: William of Ockham and the Significance of the Voluntarist Tradition“. *Natural Law Forum* 6 (1961): 65-83.
24. Riofrio, Juan Carlos. „Evidence and Its Proof. Designing a Test of Evidence“. *Forum Prawnicze*, br. 3 (2019): 14-32.
25. Salter, John. „Adam Smith and the Grotian Theory of Property“. *British Journal of Politics and International Relations* 12, br. 1 (2010): 3-21.
26. Strongin, Zachary J. „Fleeing the Rat’s Nest: Title VII Jurisprudence After *Ortiz v. Werner Enterprises, Inc.*“. *Brooklyn Law Review* 83, br. 2 (2018): 725-753.
27. Wagner, William J. „In Gratitude for What We Are Given: A Common Morality for the Global Age“. *Journal of Law, Philosophy and Culture* 3, br. 1 (2009): 7-53.
28. Wintgens, Luc J. „From Law without a Science to Legal Science without the Legislator: The German Historical School and the Foundation of Law“. *Statute Law Review* 31, br. 2 (2010): 85-106.
29. Wright, R. George. „The Illusion of Simplicity: An Explanation of Why the Law Can’t Just Be Less Complex“. *Florida State University Law Review* 27, br. 3 (2000): 715-744.

Pravni propisi:

1. Direktiva (EU) 2024/1069 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja”), SL L 2024/1069, 16.4.2024.
2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s Protokolima br. 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.
3. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.

Sudska praksa:

1. ESLJP, Mirovni inštitut protiv Slovenije, br. zahtjeva 32303/13, presuda od 13. ožujka 2018.
2. ESLJP, Põnkä protiv Estonije, br. zahtjeva 64160/11, presuda od 8. studenoga 2016.

Iva Buljan*
Eduard Kunštek**

Summary

OCCAM'S RAZOR: BETWEEN THE NEED FOR SIMPLIFICATION AND THE RISK OF EXCESSIVE REDUCTIONISM

This article examines Occam's razor as a philosophical and methodological principle and explores the possibilities and limits of its application within legal reasoning. After outlining the historical development of the razor and its role in natural, social, and technical sciences, the paper analyses whether, and to what extent, the principle of favoring simpler explanations can be used in judicial fact-finding. Special attention is given to contexts in which the razor may serve as a useful heuristic, such as small-claims disputes, proceedings for interim measures, and the early detection of SLAPP lawsuits, as well as to situations in which its use is doubtful or inadmissible due to procedural safeguards, evidentiary burdens, and the complexity of factual scenarios. The article concludes by proposing a framework for the cautious and limited integration of the razor into legal reasoning, strictly as an auxiliary rather than determinative criterion.

Keywords: *Occam's razor; fact-finding; procedural safeguards; small claims; SLAPP lawsuits.*

---

* Iva Buljan, Mag. iur., Judge, Commercial Court in Zagreb; iva.buljan@tszg.pravosudje.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9802-2573>.

** Eduard Kunštek, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; eduard.kunstek@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6888-6616>.

◆ Collected Papers of the Faculty of Law of the University of Rijeka is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (CC BY-NC-ND 4.0).